

esset, nemo ipsi Theologiæ ob infinitas & longè plures, quàm in jure natuæ, tot Theologorum inter se litigantium dissensiones, operam navare deberet. Et quid de ipso jure civili, præcipuè Romano nostro, fieret? Ego quidem nemini hoc fundamento supposito autor esse vellem, ut eidem se prius manciparet, quàm opiniones illæ communes contra communes in suavem consonantiam redactæ fuerint, quod tunc quidem sine omni prorsus dubio futurum est, quando homines amplius non erunt. Atque adeò ista territio parùm in recessu habebit. Imò tantùm abest, ut diversitas opinionum omnem certitudinem tollat, ut potius perpenfis Doctorum sibi contradicentium rationibus eò facilius & tutius veritatem assequi valeant illi, qui cæcò autoritatis vel præcipitantiæ præjudiciò non fasci nati, opiniones non numerare, sed ponderare didicerunt. Quamvis & hoc addi possit, ipsos quoque dissidentes, circa conclusiones deducendas & vitæ rationalis præcepta tradenda tamen ut plurimum inter se convenire, quod fusiùs ostendi posset, si à scopo nostro in præsentì non abiret.

§. 4. De altero saltem fundamento adhuc paucis videamus. Inutile ajunt, studium juris naturalis est, cum ad panem lucrandum neutiquam faciat. Alleges, pergunt, Grotium, Pufendorffium aliosq; Juris naturæ celeberrimos interpretes in causis forensibus, oleum & operam perdes, imò Judex miserum conatum tuum risu excipiet. Contra verò, si centuriis legum ex Corpore Juris depromptis, si myriade Doctorum, Bartoli, Baldi, aliorumque stipatus incedas, Papæ! clamant, quantus exinde in Clientem redundat fructus, tantus scilicet, ut Adversarius non solum armis abjectis palmam ultro tibi relinquat, sed & Judex, sive velit, sive nolit, ex voto tuo sententiam ferre teneatur. Sed nondum animum despondeo. Sint ejusmodi Judices; non tamen sunt omnes, sed reperiuntur etiam, qui ultra Pragmaticorum formulas sapere didicerunt, & qui centones allegationum juridicarum tanti faciunt, ut ne legere quidem illos dignentur, sed sapissimè inter duos, quorum alter quantus quantus est, allegatis scatet, alter autem rationes evidentes, licet paucas & breves ex circumstantiis facti, & sanâ ratione adducit, huic victoriam tribuant. Deinde non sequitur, quod is, qui juri naturæ sedulam operam navavit, postmodum si praxi admotus fuerit, semper Grotium, Pufendorffium, aliosque cre-